

นวัตกรรมการศึกษา MOOC พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ มหาวิทยาลัยสงฆ์*

EDUCATIONAL INNOVATION MOOC DEVELOPS ONLINE LEARNING PLATFORM OF BUDDHIST UNIVERSITY

พระศรีวัชรศาสตรบัณฑิต (ชำนาน)*, อภิชาติ รอดนิยม, พระมหาวัฒนา โลสันตา, พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (จักรวรร)

PhraSrivajarasartbundit (Chamnan)*, Apichat Rodniyom, Phramaha Wattana Losanta, Phrakhruniwitsarapandit

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author Email: chamnan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2) เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 3) เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนิสิต มหาวิทยาลัยสงฆ์ 334 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอนออนไลน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิดีโอ แบบทดสอบออนไลน์ และระบบประเมินผลออนไลน์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และผสมผสานหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาและตอบสนองผู้เรียนทุกกลุ่ม การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ควรเน้นทั้งทฤษฎี ฝึกปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ ผลการทดลองใช้กิจกรรม MOOC กับนิสิตพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ระบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยส่วนหน้าบ้าน (LMS) ที่เน้นการใช้งานง่ายและรองรับผู้เรียนจำนวนมาก กับส่วนหลังบ้าน (CMS) ที่มีโมดูลหลัก 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้สอน ผู้เรียน การประมวลผลรายวิชา โครงสร้างรายวิชา และกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านการทำงานตามฟังก์ชัน ความง่ายต่อการใช้งาน และความตรงตามความต้องการของผู้ใช้

คำสำคัญ: การเรียนรู้ออนไลน์, MOOC, มหาวิทยาลัยสงฆ์, นวัตกรรมการศึกษา, แพลตฟอร์มการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) study the online learning models of Buddhist universities, 2) design MOOC learning activities for Buddhist universities, and 3) develop a MOOC learning platform for Buddhist universities. The study employed qualitative and research and development methodologies. The sample consisted of 334 Buddhist university students and 20 key informants purposively selected, including administrators, online instructors, educational technology experts, and relevant personnel. Research instruments included questionnaires, in-depth interviews, and efficiency evaluation forms. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed using content analysis. The findings revealed that the appropriate online learning model for Buddhist universities should integrate modern technologies-such as videos, online quizzes, and online assessment systems-to continuously enhance learner engagement, while also blending Buddhist principles with technology to support Buddhist studies for all learner groups. The design of MOOC learning activities should emphasize theory, practical training, and collaborative learning, providing learners with diverse and effective experiences. Trial implementation of MOOC activities with students indicated the highest levels of satisfaction and demonstrated effective development of digital learning skills. Regarding MOOC platform development, the system comprised a frontend (LMS) focused on user-friendliness and scalability, and a backend (CMS) with six core modules: electronic media management, instructor management, learner management, course processing, course structure, and learning activities. Efficiency evaluations by experts and users rated the platform at the highest level in terms of functionality, ease of use, and alignment with user needs.

Keywords: Online Learning, MOOC, Buddhist University, Educational Innovation, Learning Platform

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้และการจัดการศึกษาทั่วโลก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 67 (ฉบับปรับปรุง 2562) กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ นโยบายประเทศไทย 4.0 และแผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2566 - 2570 ยังเน้นย้ำการพัฒนาทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบเปิด

(Open Learning) ได้รับการยอมรับและนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสถาบันการศึกษาทั่วโลก (Graham, C. R., 2020); (Means, B. et al., 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course: MOOC) ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่จำกัดจำนวนผู้เรียนและไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ แบบทดสอบออนไลน์ และระบบประเมินผลออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าได้ตลอดเวลา (Thai MOOC, 2023) โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ระบุว่า Thai MOOC จะเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับปริญญา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อขยายโอกาสในการศึกษาและส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) กล่าวโดยสรุป ระบบ MOOC คือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด ซึ่งเป็น e-learning รูปแบบหนึ่งที่ไม่จำกัดจำนวนผู้สมัครเรียน ใครก็สามารถสมัครเข้าเรียนได้ไม่จำกัดจำนวนโดยที่ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียนเรียน เป็นเนื้อหาแบบเปิด (open licensing of content) หรือผลิตสื่อการเรียนรู้ มีเทคโนโลยีเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนและเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ MOOC และมีฟอรัม (Forum) ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนสนทนาระหว่างนักเรียนด้วยกัน หรือกับผู้สอนและผู้ช่วยสอนได้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนทั้งตามอัธยาศัย การเรียนนอกระบบ และการเรียนในระบบ รวมทั้งเสริมหรือเติมเต็มการเรียนการสอนชั้นเรียนรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือการเชื่อมต่อความรู้ในจุดต่าง ๆ ทุกคนสามารถนำความรู้ไปต่อยอดหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ (จุลฉวี สุระโยธิน และคณะ, 2557); (Thai MOOC, 2023) นอกจากนี้ โครงการระบบสื่อสารออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ยังเป็นตัวอย่างสำคัญของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงความรู้ได้อย่างเท่าเทียม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2559)

แม้ว่า MOOC จะเป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับและขยายตัวอย่างรวดเร็วในระดับอุดมศึกษาไทย แต่ในทางปฏิบัติ สถาบันการศึกษาไทย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ ยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการในการนำระบบ MOOC มาใช้จริง ทั้งในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของนิสิตและคณาจารย์ การขาดแคลนทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้สอนและผู้เรียน และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ยังไม่ทั่วถึงในกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลหรือมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ (จุลฉวี สุระโยธิน และคณะ, 2557); (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) ผลการศึกษาหลายชิ้นพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้ทันต่อเทคโนโลยีและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคใหม่ยังเป็นความท้าทายสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย (Graham, C. R., 2020); (Thai MOOC, 2023) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ยังต้องเผชิญกับปัญหาการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การประเมินผลที่เหมาะสม และการออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและบริบทเฉพาะของกลุ่มผู้เรียน เช่น นิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่งมีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความต้องการและความท้าทายที่แตกต่างจากกลุ่มผู้เรียนทั่วไป จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ได้แก่ นิสิตและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งยังขาดความเข้าใจและประสบการณ์ในการใช้ระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์และ MOOC อีกทั้งยังขาดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล ผลการสำรวจและเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะผู้ที่มาจากพื้นที่ห่างไกลหรือผู้สูงอายุ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และทักษะการใช้เทคโนโลยี ขณะเดียวกัน คณาจารย์เองก็ยังขาดทักษะและความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ รวมถึงการขาดการสนับสนุนจากสถาบันในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ยังไม่ตอบโจทย์บริบทการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน (อภิชาติ รอดนิยม, 2567) การขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การเข้าถึงระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์และการใช้งานเทคโนโลยียังไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนในเมืองและชนบท รวมถึงการขาดการสนับสนุนและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับผู้สอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ควรยึดหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน (ทิตินา แคมมณี, 2551)

การจัดการเรียนรู้ระบบออนไลน์แบบ MOOC ได้กลายเป็นหัวข้อสำคัญในแวดวงการศึกษายุคดิจิทัล โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาของไทยและมหาวิทยาลัยสงฆ์ การพัฒนาแพลตฟอร์มและกิจกรรม MOOC ที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวทางสำหรับการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ระบบออนไลน์ MOOC ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ แบบทดสอบออนไลน์ ระบบประเมินผลออนไลน์ ฟอรัม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน 2) การผสมผสานหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยี โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาสอดแทรกในเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์และผู้เรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทั้งทฤษฎีฝึกปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 4) กระบวนการพัฒนาบุคลากรและระบบสนับสนุน เช่น การอบรมทักษะเทคโนโลยีให้กับอาจารย์และบุคลากร การประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เน้นการออกแบบระบบ MOOC ให้ตอบโจทย์ทั้งด้านเนื้อหา เทคโนโลยี และประสบการณ์ผู้ใช้ เช่น การออกแบบโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การใช้สื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การสร้างระบบสนับสนุนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รวมถึงการประเมินผลที่โปร่งใสและต่อเนื่อง

สำหรับกรอบแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบหลักข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนา MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับเอกลักษณ์ของเนื้อหาพระพุทธศาสนา การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนการพัฒนาเว็บแพลตฟอร์มที่รองรับการใช้งานของผู้เรียนหลากหลายกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
2. เพื่อออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์
3. เพื่อพัฒนาระบบแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานกับการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยออกแบบกระบวนการวิจัยเป็น 3 ระยะหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาออนไลน์ในระบบเปิดแบบ MOOC เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา บุคลากรเจ้าหน้าที่ และอาจารย์ผู้สอน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์และความพร้อมด้านเทคโนโลยีของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในระยะนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความตรงและความเชื่อมั่นจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง (เช่น 0.85–0.92) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามจะถูกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญและแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ที่เหมาะสม โดยเน้นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีผ่านสื่อดิจิทัล การฝึกปฏิบัติผ่านแบบฝึกหัดออนไลน์ และการเรียนรู้ร่วมกันผ่านฟอรัมอภิปรายและกิจกรรมกลุ่มออนไลน์

ระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC และการเตรียมความพร้อมบุคลากร ทีมวิจัยได้ออกแบบและพัฒนาระบบแพลตฟอร์ม MOOC เฉพาะสำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยแบ่งสถาปัตยกรรมระบบออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนหน้าบ้าน (LMS: Learning Management System) ซึ่งทำหน้าที่เป็นช่องทางสื่อสารหลักระหว่างผู้สอนและผู้เรียน รองรับการเข้าถึงเนื้อหาผ่านอุปกรณ์หลากหลาย และส่วนหลังบ้าน (CMS: Content Management System) ที่ประกอบด้วย 6 โมดูลย่อย ได้แก่ การจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การบริหารผู้สอนและผู้ช่วยสอน การควบคุมสิทธิ์ผู้เรียน การประมวลผลรายวิชาอัตโนมัติ การออกแบบโครงสร้างหลักสูตร และการติดตามกิจกรรมการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาระบบ ทีมวิจัยยังได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีการศึกษาให้กับบุคลากร โดยครอบคลุมทั้งการใช้งานแพลตฟอร์ม การออกแบบสื่อการสอนดิจิทัล และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในระยะนี้ คือ แบบประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม และแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับประสิทธิภาพมากที่สุด

ระยะที่ 3 เป็นการทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม โดยดำเนินการทดลองใช้กับนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาข้อสอบกลาง จำนวน 200 รูป/คน ในปีการศึกษา 2566 เครื่องมือวิจัยที่ใช้ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ที่ออกแบบตามหลักการเรียนรู้ออนไลน์ แบบประเมินกิจกรรม

(มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ) และแบบสอบถามความพึงพอใจ ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น สถิติการใช้งานระบบ จะถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปแนวโน้มและประเด็นสำคัญที่สะท้อนประสิทธิภาพและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแพลตฟอร์ม

ตลอดกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย ใช้เครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและความเชื่อมั่นสูง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้พัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการศึกษา MOOC พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์” สะท้อนความสำเร็จในการสร้างระบบ MOOC ที่ตอบโจทย์ทั้งด้านเทคโนโลยีและอัตลักษณ์พระพุทธศาสนา แพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยโครงสร้างที่ครอบคลุมทั้งส่วนหน้าบ้าน (LMS) และส่วนหลังบ้าน (CMS) พร้อม 6 โมดูลสำคัญ ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพสูง ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านฟังก์ชัน ความง่ายต่อการใช้งาน และความตรงตามความต้องการของผู้ใช้ ขณะเดียวกันยังขยายโอกาสทางการศึกษา ยกระดับมาตรฐานสู่สากล และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนิสิต นักศึกษา และบุคลากรในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

โดยได้ผลลัพธ์ที่สำคัญตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิดีโอแบบทดสอบออนไลน์ ระบบประเมินผลออนไลน์ และฟอรัมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การออกแบบระบบ MOOC ต้องคำนึงถึงการผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาและตอบสนองผู้เรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ กิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ที่ออกแบบขึ้นเน้นทั้งการเรียนรู้ทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผสมผสานการเรียนรู้เชิงทฤษฎีผ่านสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโออินโฟกราฟิกและคลิปบรรยาย การฝึกปฏิบัติผ่านแบบฝึกหัดออนไลน์และสถานการณ์จำลอง และการเรียนรู้ร่วมกันผ่านฟอรัมอภิปรายและกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ ผลการทดลองใช้กิจกรรม MOOC กับนิสิตพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงสุด กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แพลตฟอร์ม MOOC ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนหน้าบ้าน (LMS: Learning Management System) สำหรับการสื่อสารและนำเสนอเนื้อหา และส่วนหลังบ้าน (CMS: Content Management System) ที่ประกอบด้วย 6 โมดูล

สำคัญ ได้แก่ การจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดการผู้สอน การจัดการผู้เรียน การประมวลผลรายวิชา การจัดการโครงสร้างรายวิชา และการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบระบบดังกล่าวช่วยให้สามารถรองรับการจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบออนไลน์และผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับกิจกรรมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (เช่น ค่าเฉลี่ย 4.55, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51) โดยเฉพาะด้านการทำงานตามฟังก์ชัน ความง่ายต่อการใช้งาน และการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ ขณะที่การประเมินการใช้แพลตฟอร์มจากนิสิตและนักศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อระบบในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) โดยเฉพาะด้านความสามารถของระบบในการสร้างและจัดการหลักสูตร ตลอดจนระบบการประเมินผลและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน.

นอกจากนี้ แพลตฟอร์ม MOOC ที่พัฒนาขึ้นยังช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกสถาบัน ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบัน และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล นับเป็นต้นแบบสำคัญของการศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคใหม่

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนวัตกรรมการศึกษา MOOC พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้ดำเนินการตามหลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นการออกแบบระบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ดูแลระบบ ผลการวิจัยพบว่า แพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยส่วนหน้าที่เป็นโมดูลการสื่อสาร (LMS) และส่วนหลังบ้าน (CMS) ที่มี 6 โมดูลหลัก ได้แก่ การจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดการผู้สอน การจัดการผู้เรียน การประมวลผลรายวิชา การจัดการโครงสร้างรายวิชา และการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ระบบมีความยืดหยุ่นและสามารถรองรับการเรียนรู้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ระบบออนไลน์ที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิดีโอ แบบทดสอบออนไลน์ ระบบประเมินผลออนไลน์ และฟอรัมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการผสมผสานหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยีเพื่อรองรับการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาและตอบสนองผู้เรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Graham (2020) และ Means et al. (2014) ที่ระบุว่า MOOC ที่มีประสิทธิภาพต้องใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงแนวคิดของ Thai MOOC ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา และสอดคล้องกับทฤษฎีระบบของ Bertalanffy ที่เน้นการทำงานประสานกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบการเรียนรู้ (Thai MOOC, 2023)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ กิจกรรมการเรียนรู้ MOOC ที่ออกแบบขึ้นเน้นทั้งการเรียนรู้ทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้สื่อดิจิทัลที่หลากหลาย

เช่น วิดีโออินโฟกราฟิก คลิปบรรยาย แบบฝึกหัดออนไลน์ สถานการณ์จำลอง ฟอรัมอภิปราย และกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ ผลการทดลองใช้กิจกรรม MOOC กับนิสิตพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงสุด และกิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด Active Learning และ Collaborative Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการเรียนรู้ร่วมกัน (Graham, C. R., 2020); (Graham, C. R., 2020) ตลอดจนแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ ที่ชี้ว่านวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยแพลตฟอร์ม MOOC ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนหน้าบ้าน (LMS) สำหรับการสื่อสารและนำเสนอเนื้อหา และส่วนหลังบ้าน (CMS) ที่มี 6 โมดูลสำคัญ ได้แก่ การจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดการผู้สอน การจัดการผู้เรียน การประมวลผลรายวิชา การจัดการโครงสร้างรายวิชา และการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด (เช่น ค่าเฉลี่ย 4.55, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51) โดยเฉพาะด้านการทำงานตามฟังก์ชัน ความง่ายต่อการใช้งาน และความตรงตามความต้องการของผู้ใช้ ขณะที่การประเมินความพึงพอใจของนิสิตและนักศึกษาก็อยู่ในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) โดยเฉพาะด้านการสร้างและจัดการหลักสูตร ระบบการประเมินผล และการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการออกแบบระบบการเรียนรู้แบบเป็นระบบ (Dick, W. & Carey, L., 1989) และแนวคิดของ Nielsen, N. ที่เน้น User Experience (UX) เป็นศูนย์กลาง (Nielsen, N., 2024) ตลอดจนสอดคล้องกับทฤษฎีการประเมินของ Kirkpatrick, D. ที่เน้นการประเมินผลในหลายระดับ (Kirkpatrick, D., 2006) และทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) ของ Davis, F. D. et al. ที่อธิบายว่าการรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้งานมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี (Davis, F. D. et al., 1989) รวมถึงแนวคิดของ McCumber, J. ที่เน้นการรักษาความลับ ความถูกต้อง และความพร้อมใช้งานของระบบสารสนเทศ (McCumber, J., 1991)

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC ที่ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรม สามารถตอบสนองบริบทเฉพาะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการผสมผสานเทคโนโลยีกับการเรียนรู้ตามหลักศาสนาหรือวัฒนธรรมเฉพาะ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการศึกษา MOOC พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์” สามารถสังเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบความเรียงได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญต่อการยกระดับการศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล กล่าวคือ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ “การพัฒนาระบบการเรียนรู้ MOOC สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์” ซึ่งเป็นแนวทางเฉพาะที่ตอบโจทย์บริบทของสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา ที่มีทั้งผู้เรียนบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยไม่

จำกัดข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ หรือเทคโนโลยี องค์ความรู้นี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่

1. การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น วิดีโอที่นำเสนอเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์แบบทดสอบออนไลน์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ระบบประเมินผลออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้เรียนติดตามความก้าวหน้าได้ตลอดเวลา และฟอรัมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สร้างชุมชนการเรียนรู้ร่วมกัน องค์ประกอบนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่

2. การผสมผสานหลักพุทธธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำหลักธรรมสำคัญ เช่น การฝึกสติ เมตตา และไตรสิกขา มาสอดแทรกในเนื้อหาและกิจกรรม ไม่เพียงแต่ในเชิงทฤษฎี แต่ยังเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เช่น การฝึกสติผ่านกิจกรรมออนไลน์ การสร้างชุมชนแห่งการช่วยเหลือ และการนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง

3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทั้งทฤษฎี การปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมถูกออกแบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาทฤษฎีจากสื่อหลากหลาย ฝึกปฏิบัติผ่านแบบฝึกหัดและสถานการณ์จำลอง และเรียนรู้ร่วมกันผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มออนไลน์ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง

4. กระบวนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและสื่อการสอนให้กับอาจารย์และบุคลากร เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคดิจิทัล

โครงสร้างขององค์ความรู้ใหม่นี้จึงเน้น “การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับอัตลักษณ์พระพุทธศาสนา” ในลักษณะของระบบเปิดที่ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม โดยเน้นประสบการณ์ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ออกแบบให้ใช้งานง่าย เหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายกลุ่ม และส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ องค์ความรู้นี้ยังช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นต้นแบบสำหรับสถาบันการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ต้องการผสมผสานเทคโนโลยีกับบริบทเฉพาะของตน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า นวัตกรรมการศึกษา MOOC พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่เป็นกระบวนการพัฒนาระบบการเรียนรู้ MOOC ที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุคดิจิทัล ระบบดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกกลุ่มโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยกระดับมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้ทัดเทียมกับระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การพัฒนาแพลตฟอร์ม MOOC ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเป็นการวางรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพและพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคตข้อเสนอแนะจากการวิจัยมีดังนี้ ควรส่งเสริมและ

สนับสนุนให้อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและสื่อการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการใช้เครื่องมือดิจิทัล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS/CMS เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ควรพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย โดยเน้นทั้งการเรียนรู้เชิงทฤษฎีผ่านสื่อมัลติมีเดีย การฝึกปฏิบัติผ่านสถานการณ์จำลองและแบบฝึกหัดออนไลน์ ตลอดจนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านฟอรัมอภิปรายและกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริงควรมีการประเมินผลและติดตามการนำระบบ MOOC ไปใช้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีกระบวนการประเมินผลทั้งจากผู้เรียน ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและพัฒนาระบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในอนาคต ควรขยายผลการวิจัยไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ MOOC สำหรับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการผสมผสานเทคโนโลยีกับการเรียนรู้ตามหลักศาสนาหรือวัฒนธรรมเฉพาะ เช่น มหาวิทยาลัย คริสเตียน สถาบันอิสลามศึกษา หรือสถาบันการศึกษาที่มีบริบทเฉพาะทาง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายเครือข่ายทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และสุดท้ายควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านระบบ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยจัดเตรียมระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย และให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกกลุ่ม เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัลและสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

- 1) การพัฒนาบุคลากรและการอบรม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและสื่อการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการใช้เครื่องมือดิจิทัล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบ LMS/CMS เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล
- 2) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย ควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทั้งการเรียนรู้เชิงทฤษฎีผ่านสื่อมัลติมีเดีย การฝึกปฏิบัติผ่านสถานการณ์จำลองและแบบฝึกหัดออนไลน์ ตลอดจนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านฟอรัมอภิปรายและกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง
- 3) การประเมินผลและการติดตาม ควรมีการประเมินผลและติดตามการนำระบบ MOOC ไปใช้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีกระบวนการประเมินผลทั้งจากผู้เรียน ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงและพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในอนาคต
- 4) การขยายผลและต่อยอด ควรขยายผลการวิจัยไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ MOOC สำหรับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการผสมผสานเทคโนโลยีกับการเรียนรู้ตามหลักศาสนาหรือวัฒนธรรมเฉพาะ
- 5) การส่งเสริมการเข้าถึงและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านระบบ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยจัดเตรียมระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย และให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกกลุ่ม เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัลและสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) สำหรับการศึกษาในอนาคต ควรศึกษาและพัฒนาประเด็นใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม เช่น การนำ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ในการปรับเนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน, การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ การติดตามและประเมินผลระยะยาวของการใช้กิจกรรม MOOC ต่อการพัฒนาทักษะและศักยภาพของผู้เรียน, การสร้างชุมชนการเรียนรู้ในระบบ MOOC เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษารั้งต่อไป “การประยุกต์ใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการประเมินผลในระบบ MOOC ของมหาวิทยาลัยสงฆ์”, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ผ่าน MOOC ของนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์”, “การสร้างและพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ในระบบ MOOC สำหรับสถาบันการศึกษาทางศาสนา”, “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการเรียนผ่าน MOOC กับการเรียนแบบดั้งเดิมในมหาวิทยาลัยสงฆ์”

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการศึกษา MOOC พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์” นี้ ได้รับทุนอุดหนุนงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ชี้แนะแนวทางในการพัฒนางานวิจัย และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเล่มนี้ที่นำมาอ้างอิงซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างแท้จริง ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม และตัวแทนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เข้าร่วมในการพัฒนางานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จุลฉณี สุระโยธิน และคณะ. (2557). สรุปเนื้อหาการสัมมนาวิชาการ เรื่อง นวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2568 จาก <http://www.thailibrary.in.th/2016/04/23/oer-mooc-2>
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: พี บาลานซ์ไชด์แอนด์พริ้นติ้ง.
- ทศนา แคมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). คู่มือการพัฒนารายวิชา Thai MOOC. เรียกใช้เมื่อ 19 ตุลาคม 2566 จาก <http://ilti.kku.ac.th/iltiv2/wp-content/uploads/2015/10/ThaiMooc2.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2566-2570. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.onde.go.th/>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2559). โครงการระบบสื่อสาระออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5

Thai MOOC. (2023). รายงานผลการดำเนินงานแพลตฟอร์ม Thai MOOC ปี 2566. Retrieved June 16, 2025, from <https://www.thaimooc.org/>